

Kulturmiljövård

Sammanfattning

Utskottet har tidigare i betänkande 2005/06:KrU17 avstyrkt ett antal motionsyrkanden om kulturmiljövård med hänvisning till att samma eller snarlika frågor nyligen behandlats av utskottet.

I detta sammanhang behandlar utskottet ett 10-tal motionsyrkanden med förslag som tidigare inte prövats av utskottet. Samtliga yrkanden avstyrks. De avser bl.a. bevarandet av den turkiska konstsamlingen från 1700-talet på Biby fideikommiss, åtgärder för att säkerställa hantverkskunnandet i vårt land, lokaliseringen av Riksantikvarieämbetet till Gotland samt trålfiskets skador på marina fornlämningar.

I betänkandet finns tre reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Skydd av konstverk i begravningskapell	5
Konstsamlingen i Biby	6
Bevarande av hantverkskunnande	7
Utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet	9
Tilldelningen av stöd till skyddsvärda kulturmiljöer	11
Preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen	12
Trålfiskets skador på marina fornlämningar	12
Kulturmiljövård i Stockholms län	14
Reservationer	15
1. Skydd av konstverk i begravningskapell, punkt 1 (v)	15
2. Bevarande av hantverkskunnande, punkt 3 (m, fp, kd, c)	15
3. Utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet, punkt 4 (m, fp, kd)	16
Särskilda yttranden	18
1. Bevarande av hantverkskunnande, punkt 3 (v)	18
2. Preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen, punkt 6 (v)	18
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skydd av konstverk i begravningskapell

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr295.

Reservation 1 (v)

2. Konstsamlingen i Biby

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr324.

3. Bevarande av hantverkskunnande

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr379 yrkande 1.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

4. Utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr381 yrkande 45 och 2005/06:Kr390 yrkande 1.

Reservation 3 (m, fp, kd)

5. Tilldelningen av stöd till skyddsvärda kulturmiljöer

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr382 yrkande 21.

6. Preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr405 yrkande 2.

7. Trålfiskets skador på marina fornlämningar

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ587 yrkandena 1 och 3.

8. Kulturmiljövård i Stockholms län

Riksdagen avslår motion 2005/06:N443 yrkande 37.

Stockholm den 9 mars 2006

På kulturutskottets vägnar

Lennart Kollmats

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Kollmats (fp), Lars Wegendal (s), Eva Arvidsson (s), Kent Olsson (m), Paavo Vallius (s), Nikos Papadopoulos (s), Gunilla Tjernberg (kd), Siv Holma (v), Matilda Ernkranz (s), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Göran Persson i Simrishamn (s), Birgitta Sellén (c), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Anna Lindgren (m), Inger Nordlander (s), Hans Backman (fp) och Tasso Stafilidis (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkande 2005/06:KrU17 har utskottet nyligen avstyrkt ett antal motionsyrkanden om kulturmiljövård från allmänna motionstiden 2005. Dessa yrkanden har behandlats i särskild ordning eftersom de är identiska eller snarlika tidigare behandlade motionsförslag. Utskottet har tidigare under detta riksmöte också behandlat motioner om kulturmiljövård i betänkande 2005/06:KrU2.

De motionsyrkanden som behandlas i det nu aktuella betänkandet gäller förslag som inte prövats av utskottet under senare år. De har därför givits en mer ingående behandling.

Utskottets överväganden

Skydd av konstverk i begravningskapell

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion med förslag om att skyddet av konstverk i begravningskapell ska klarläggas. Kulturminneslagens föreskrifter i detta avseende är enligt utskottets mening tillräckligt tydliga.

Jämför reservation 1 (v).

Motionen

Siv Holma m.fl. (v) framhåller i *motion Kr295* att kulturminneslagen inte tycks omfatta konstverk i begravningskapell. Motionärerna föreslår därför att man klarlägger vilka juridiska förhållanden som gäller för sådana konstverk och att man vid behov föreslår nödvändiga regeländringar för att säkerställa att konstverken skyddas mot avsiktlig överkan.

Utskottet

Konstverk i begravningskapell omfattas av kulturminneslagens (1988:950) regelverk om kyrkliga inventarier. Det framgår av 4 kap. 1 § där det slås fast att kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt denna lag. För att skyddet ska gälla måste dock konstverket ha ett kulturhistoriskt värde och finnas uppfört på den inventarieförteckning som enligt 4 kap. 7 § kulturminneslagen ska finnas hos församlingen.

Frågan om ett visst föremål har ett kulturhistoriskt värde får avgöras från fall till fall. I begreppet ”kulturhistoriskt” ligger ett tidsperspektiv, dvs. en viss tid bör ha förflutit från det att ett föremål tillverkats till dess att det kan betraktas som kulturhistoriskt. En församling som vill ändra ett föremål som finns på inventarieförteckningen ska söka tillstånd hos länsstyrelsen.

Motionärernas förslag bör mot denna bakgrund inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför motion Kr295 (v).

Konstsamlingen i Biby

Utskottets förslag i korthet

Med hänsyn till att Riksantikvarieämbetet anser att konstsamlingen i Biby har ett synnerligt kulturhistoriskt värde förutsätter utskottet att samlingen kommer att bevaras intakt utan att riksdagen gör ett uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därför en motion med förslag om ett sådant uttalande.

Motionen

Fredrik Olovsson (s) anser i *motion Kr324* att regeringen ska verka för att konstsamlingen vid det sörländska fideikommisset Biby kan bevaras samlad i landet och föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande av denna innebörd.

Av motionen framgår att två generationer Celsing var verksamma som svenska sändebud i Konstantinopel under 1700-talet. Deras intresse för den osmanska kulturen kom till uttryck i en turkisk konstsamling som än i dag finns kvar i örört skick på Biby. Den stora samlingen består av oljemålningar och akvareller, dräktbilder, textilier och möbler i en mängd och kvalitet som är unik i sitt slag och är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Enligt motionären hotas emellertid samlingen i dag av att skingras eller i sin helhet lämna Sverige.

Utskottet

Enligt vad utskottet har inhämtat anser Riksantikvarieämbetet (RAÄ) att samlingen av turkisk konst i Biby är unik, även sett i ett världsperspektiv. Det är, enligt verket, helt klart fråga om en samling av synnerligt kulturhistoriskt värde.

Bibysamlingens betydelse har också framhållits av Kulturarvsutredningen i betänkande *Kulturegendomar och kulturföremål* (SOU 1995:128). I bilaga 2 till detta betänkande framhålls vad som beskrivs som fideikommissets ”omfattande samlingar och inventarier av internationellt värde, särskilt 1700-talsmålningar med turkiska motiv”.

Kulturarvsutredningen ansåg vid sin genomgång att Biby hade högsta bevarandevärde, prioritet 1. Det innebär att det enligt utredningens bedömning rör sig om ett:

Långsiktigt samlat bevarande av nationellt intresse, och bör genomföras även om det kräver stora statliga insatser. Avveckling bör inte godtas förrän en långsiktig lösning tryggats.

Konstsamlingen ingår i fideikommisset och är därmed skyddad. Skyddet kvarstår så länge fideikommisset består. När innehavaren avlider, och fideikommisset enligt lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss ska avvecklas, har regeringen möjlighet att antingen besluta om att fideikommisset ska bestå eller att lösa in konstsamlingen.

Eftersom Bibysamlingen anses ha ett synnerligt kulturhistoriskt värde utgår utskottet ifrån att regering och kulturvårdande myndigheter bevakar att den gamla konstsamlingen bevaras intakt utan något uttalande från riksdagens sida. Utskottet anser således att det inte är nödvändigt med ett tillkännagivande i denna fråga och avstyrker därför motion Kr324 (s).

Bevarande av hantverkskunnande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion med krav på riktade insatser för att säkerställa hantverkskunnandet i vårt land.

Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c) och särskilt yttrande 1 (v).

Motionen

Yvonne Andersson och Sven Brus (kd) föreslår i *motion Kr379* yrkande 1 att man ska utreda behovet av riktade insatser för att säkra hantverket i vårt land.

Enligt motionärerna för alltfler hantverksyrken en tynande tillvaro i vårt land. Dessa yrkesgrupper tillhör vår kultur, och detta yrkeskunnande har under århundraden förts från generation till generation genom ett mästerlärnings-förfarande. Denna möjlighet finns inte längre och enligt en rapport från Stockholms Hantverksförening, som motionärerna hänvisar till, saknas i dag utbildningsmöjlighet till omkring 300 hantverksyrken.

Motionärerna lyfter särskilt fram knypplingen och framhåller att Föreningen Svenska Spetsar ordnar undervisning i knyppling och även på annat sätt sprider information om knyppling. Föreningen har genom sin verksamhet aktivt bidragit till att knypplingen har kunnat bevaras och utvecklas. Dess personal besitter ett mångårigt yrkeskunnande, men många har blivit till åren och personalen behöver förnyngas. Det krävs ekonomiska medel för att utbilda och utveckla personal för framtida behov.

Hantverksföreningar är beroende av en basresurs för att kunna leva upp till ett gott förvaltande av kulturarvet. Det är, anser motionärerna, rimligt att staten tar sitt ansvar och utreder hur man med riktade insatser ska kunna upprätthålla den verksamhet som krävs för att förvalta kulturarvet.

Utskottet

Utskottet anser att det är angeläget att hantverkskunnandet i Sverige kan bevaras. Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund (SHR) med sina läns- och lokalföreningar över hela landet svarar i det sammanhanget för en viktig uppgift. SHR är en ideell organisation som står öppen för både aktiva slöjdare och de som är intresserade av slöjd i största allmänhet. Totalt har organisationen 16 000 medlemmar.

SHR har minst två hemslöjdskonsulenter i varje län/region, en för textil slöjd och en för hård slöjd. Dessutom finns det fem rikskonsulenter som arbetar över hela landet med sameslöjd, knypplad spets samt barn- och ungdomsverksamhet. Hemslöjdskonsulenternas uppgift är att väcka intresse för slöjd samt att bevara, förmedla och utveckla kunskap.

Hemslöjdskonsulenter utbildas vid Högre Hemslöjdsutbildningen vid Handarbetets Vänners HV-skola i Stockholm. Utbildningen är en tvåårig verksamhetsledarutbildning inom slöjdområdet och är uppdelad i en gren för textilslöjd och en för hård slöjd.

Den i motionen omnämnda Föreningen Svenska Spetsar (FSS) arbetar för att bevara och utveckla den svenska knypplingen. Det gör föreningen bl.a. genom att organisera kurser i knyppling för barn och vuxna och genom att väcka intresse för knyppling med utställningar och demonstrationer. FSS har ca 1 000 medlemmar.

Sedan 25 år tillbaka finns också en statlig myndighet med ansvar för hemslöjdsfrågor, nämligen Nämnden för hemslöjdsfrågor. Nämnden har till uppgift att på olika sätt främja hemslöjden och att inom sitt verksamhetsområde fördela statligt stöd till hemslöjdsfrämjande verksamhet. Det för nämnden fastlagda målet är att öka intresset för, kunskapen om och utövan- det av hemslöjd i hela landet.

På statsbudgeten finns på utgiftsområde 17 ett anslag för *Främjande av hemslöjden* (anslag 28:17). Anslaget har för 2006 förts upp med närmare 21 miljoner kronor. Medlen är avsedda för bidrag till hemslöjdskonsulenternas verksamhet, Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund och projekt inom hemslöjdsområdet.

De behov motionärerna pekar på bör enligt utskottets mening inte prövas för sig utan bedömas insatta i ett större sammanhang. Avvägningar av detta slag gör regeringen regelmässigt i samband med den årligen återkommande budgetbehandlingen. Nämnden för hemslöjdsfrågor har dessutom till uppgift att med ett helhetsperspektiv som grund bedöma denna typ av frågor. Utskottet förutsätter därför att motionärernas förslag kommer upp till prövning i dessa sammanhang utan något särskilt initiativ från riksdagens sida.

Utskottet avstyrker därför motion Kr379 (kd) yrkande 1.

Utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner i vilka regeringens beslut att lokalisera RAÄ till Visby ifrågasätts. Utskottet motsätter sig också ett annat förslag i en av dessa motioner om att RAÄ:s arkeologiska uppdragsverksamhet ska avskiljas från myndighetsverksamheten på det sätt som föreslagits av en utredning.

Jämför reservation 3 (m, fp, kd).

Motionerna

Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna motsätter sig i *motionerna Kr381* (fp) yrkande 45 och *Kr390* (kd) yrkande 1 att Riksantikvarieämbetet lokaliseras till Visby. Enligt motionärerna för flytten med sig stora kostnader och leder till en omfattande kompetensförlust. Dessutom är den orimlig ur ett mänskligt perspektiv och skulle vara ett dråpslag mot kulturmiljöarbetet i Sverige under lång tid framöver.

I samma motionsyrkande föreslår Folkpartiet att RAÄ:s arkeologiska uppdragsverksamhet ska avskiljas från myndighetsverksamheten på det sätt som övervägs av en utredning. Uppdragsverksamheten bör dessutom konkurransutsättas i högre grad än för närvarande. Motionärerna anser också att det är fullt rimligt att redan nu, i avvaktan på den tillsatta utredningens resultat, kräva att uppdragsverksamheten ska vara självfinansierande fullt ut.

Utskottet

Med anledning av den senaste försvarsomställningen har regeringen fattat beslut om ny- och omlokalisering av statliga arbetstillfällen till Arvidsjaur, Östersund, Karlstad/Kristinehamn och Gotland, dvs. till de fyra regioner där förband har lagts ned. Omlokaliseringarna berör närmare 20 myndigheter i Stockholm, vilka helt eller delvis kommer att flytta till de nya orterna under de närmaste tre åren.

En av de berörda myndigheterna är Riksantikvarieämbetet (RAÄ). Regeringen beslöt den 2 juni 2005 att motsvarande ca 140 av myndighetens tjänster ska flyttas till Gotland. De delar av verksamheten som ska lokaliseras dit avser förmedling och tillgängliggörande, information, registerverksamhet inklusive uppbyggnad och utveckling av informationssystem, olika stödfunktioner, konservering och vård av byggnader och föremål samt ledningen för avdelningen för arkeologiska undersökningar. Omlokaliseringen ska enligt regeringsbeslutet påbörjas under 2007 och vara avslutad senast den 31 december 2008.

Kvar i Stockholm kommer att finnas ca 120 tjänster, däribland verksamheten, verksamhetssekretariatet, myndighetsdelarna samt bibliotek och arkiv.

Utskottet utgår ifrån att RAÄ kommer att få den tid och de resurser som krävs för att genomföra utlokaliseringen på ett sätt som är rimligt för verksamheten.

Enligt vad utskottet har inhämtat har RAÄ tillsatt en projektgrupp med uppgift att svara för de praktiska detaljerna kring den förestående omlokaliseringen. I gruppens uppdrag ingår bl.a. att göra en verksamhetsanalys. Med den och de i regeringsbeslutet utpekade verksamheterna som grund ska projektgruppen redovisa hur man på bästa sätt kan bedriva verksamhet på två orter i en sammanhållen myndighet. Gruppen ska också klargöra vilka befattningar som ska flyttas till Gotland respektive finnas kvar i Stockholm. Resultatet av gruppens arbete kommer att presenteras i juni 2006.

Riksantikvarieämbetets ledning och projektgruppen träffar kontinuerligt representanter för Gotlands kommun, länsstyrelse och högskola.

Eftersom Riksutställningar också kommer att omlokaliseras till Gotland samarbetar de båda myndigheterna i en rad frågor, bl.a. om lokaler. En samlokalisering planeras på A 7-området i Visby. Byggstart väntas bli i december 2006, med inflyttning för Riksutställningar i november 2007 och för Riksantikvarieämbetet i oktober 2008.

Alla tjänster som blir lediga innan flytten kommer inte att tillsättas, men man kommer att eftersträva att alltid ha nyckelpositionerna besatta.

Anställda som väljer att stanna i Stockholmsregionen blir antingen uppsagda på grund av arbetsbrist eller måste säga upp sig själva. För dessa kommer trygghetsavtalet att tillämpas. Trygghetsstiftelsen blir en resurs under omställningstiden, som kan vara upp till ett år.

Med anledning av att Folkpartiet liberalerna i sin motion även kräver att RAÄ:s arkeologiska uppdragsverksamhet redan nu ska självfinansieras fullt ut vill utskottet slå fast att detta krav är tillgodosett. I slutet av 1990-talet och början av 2000-talet gick den uppdragsfinansierade verksamheten visserligen med underskott, men dessa underskott har på senare år förbytts i överskott, och under 2005 gav uppdragsverksamheten ett överskott på 8,5 miljoner kronor.

Den i samma motion åberopade utredningen är numera slutförd. Utredningsmannen, lagman Ingvar Paulsson, har i sitt betänkande *Uppdragsarkeologi i tiden* (SOU 2005:80) föreslagit att verksamheten vid avdelningen för arkeologiska undersökningar (UV) ska föras över till ett aktiebolag. Betänkandet är ute på remiss t.o.m. den 31 mars 2006. Efter remissbehandlingen ska regeringen bereda ärendet vidare för eventuella förslag till riksdagen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Kr381 (fp) yrkande 45 och Kr390 (kd) yrkande 1.

Tilldelningen av stöd till skyddsvärda kulturmiljöer

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion med kritik mot den bristande tilldelningen av medel för stöd till skyddsvärda kulturmiljöer.

Motionen

Miljöpartiet de gröna föreslår i *motion Kr382* yrkande 21 att man ska se över kulturmiljövården för att säkerställa att alla typer av skyddsvärd kulturmiljö får en rimlig tilldelning av stödåtgärder.

Motionärerna erinrar om att Riksantikvarieämbetet har fått ett breddat uppdrag av regeringen som innebär att RAÄ mer ska inrikta sig på att öka medborgarinflytandet och att bredda de lokala föreningarnas delaktighet i kulturmiljövården. Det är ett uppdrag som Miljöpartiet ansluter sig till. Motionärerna ser det emellertid som bekymmersamt att man inte har avdelat några extra resurser som ger RAÄ möjlighet att på ett tillfredsställande sätt genomföra detta uppdrag. Många bidragsansökningar som avser lokalt tillkomna initiativ för att bevara mindre kulturarv har fått avslag.

Utskottet

Såsom också framgår av budgetpropositionen för 2006¹ är kulturmiljöområdet inne i ett omfattande förändringsarbete baserat på bl.a. Agenda kulturarvs programförklaring Människa i centrum. Förändringarna berör såväl centrala som regionala och lokala aktörer. Utskottet noterar att regeringen av bl.a. dessa skäl har för avsikt att återkomma till riksdagen i frågan om den framtida inriktningen på politiken inom kulturmiljöområdet. I avvaktan på detta förslag är utskottet inte berett att nu föreslå någon översyn av kulturmiljövården.

Utskottet vill med anledning av motionärernas förslag dessutom erinra om att regeringen i sitt budgetförslag för efterföljande budgetår gör en rad prioriteringar mellan olika angelägna insatser samt beräknar medelsbehovet på respektive anslag. Bakom det i motionen omnämnda budgetförslaget står även Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna. Kulturutskottet som för egen del inte haft något att erinra mot den aktuella medelsberäkningen har tillstyrkt regeringens och samarbetspartiernas budgetförslag för 2006 inom utgiftsområde 17. Denna anslagsfördelning har dessutom lagts fast av riksdagen.

Utskottet avstyrker motion Kr382 (mp, –) yrkande 21.

¹ Prop. 2005/06:1, utg.omr. 17 s. 60.

Preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion med förslag om att preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen ska förlängas från två till fem år.

Jämför särskilt yttrande 2 (v).

Motionen

Ingegerd Saarinen (mp) föreslår i *motion Kr405* yrkande 2 att preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen (1988:950) ska förlängas från två till fem år. Förslaget motiveras av att de rättsvårdande myndigheterna har begränsade utredningsresurser och att många brott mot KML därför hinner preskriberas.

Utskottet

Straffet för fornminnesbrott är böter eller fängelse i högst sex månader. Preskriptionstiden för sådana brott är två år.

För grova fornminnesbrott är straffet fängelse i högst fyra år. Preskriptionstiden för grovt fornminnesbrott är tio år.

Frågor som rör grundläggande principer för preskriptionstiders längd bereds inom riksdagen i första hand av justitieutskottet. Kulturutskottet anser för egen del att det inte är motiverat att förorda en förlängning av preskriptionstiden för fornminnesbrott till fem år.

Utskottet avstyrker således motion Kr405 (mp) yrkande 2.

Trålfiskets skador på marina fornlämningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om en undersökning av trålfiskets skador på marina fornlämningar och skötsel föreskrifter för att komma till rätta med dessa skador.

Motionen

Ingegerd Saarinen (mp) föreslår i *motion MJ587* att regeringen ska ge berörda myndigheter i uppdrag att mer systematiskt undersöka i vilken utsträckning marina fornlämningar har skadats av trålfiske samt vid behov föreslå åtgärder för att motverka ytterligare skador (yrkande 1). Motionären erinrar också om att regeringen i miljömålspropositionen (prop. 2004/05:150) har föreslagit att ytterligare minst 14 marina reservat ska ha tillkom-

mit 2010. När man väljer ut dessa skyddsobjekt och tar fram skötsel-föreskrifter för dem bör man, enligt hennes mening, ta hänsyn till att fornlämningar behöver skyddas mot trålfiske (yrkande 3).

Utskottet

Skeppsvrak i svenska vatten som kan antas ha förlist för mer än 100 år sedan är fasta fornlämningar och har ett lagstadgat skydd enligt 2 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen. Så gamla vrak av trä finns i princip endast i Östersjön där bevarandeförutsättningarna är mycket gynnsamma. På västkusten med dess salta vatten bryts däremot vrak av trä snabbt ned.

Fortfarande kan mycket gamla skeppsvrak med intakta skrov och stående master påträffas på botten av Östersjön. Det kulturhistoriska värdet av detta kulturarv är enligt Statens maritima museer (SMM) mycket högt och har, enligt myndigheten, globalt sett få eller inga motsvarigheter.

Hoten mot fartygsvrak är många, och SMM har under en följd av år försökt kartlägga och dokumentera hotbilden. Man kan enligt SMM grovt sett dela in dessa hot utifrån två kriterier: naturlig respektive mänsklig påverkan, varav den sistnämnda kan vara avsiktlig eller oavsiktlig.

Med hjälp av dessa kriterier kan man sortera skador på skeppsvrak förorsakade av exempelvis skeppsmask på västkusten, isdrift, oförsiktig sportdykning, plundring, ankring, trålfiske samt fartygstrafik som genererar strömmar och erosion.

Hur omfattande skador trålfisket förorsakat på det marina kulturarvet är inte känt. Klart är emellertid att trålfisket kan utgöra ett av de mer allvarliga hoten. SMM redovisade under 2004 en samling exempel på trålfiskets påverkan på kulturarvet under vatten, och denna exempelsamling visar att ett skeppsvrak kan vara kraftigt skadat redan efter en eller några få övertrålningar.

Enligt utskottets mening är det angeläget att få en bättre bild av tillståndet för vårt marina kulturarv och de hot det är utsatt för. Det gäller emellertid inte bara skador förorsakade av trålfiske utan också annan mänsklig påverkan. SMM har på ett förtjänstfullt sätt börjat kartlägga och dokumentera detta hot, och utskottet förutsätter att detta arbete kommer att vidareutvecklas utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Hur snabbt och i vilken omfattning det kan ske får prövas mot andra angelägna behov. Utskottet är för egen del inte berett att i detta sammanhang förorda att särskild prioritet ska ges åt insatser av detta slag, utan denna avvägning bör göras av regeringen insatt i ett större sammanhang när budgeten för kommande år utarbetas.

Eftersom det inte finns någon kunskap om hur pass omfattande skador trålfisket förorsakar på det marina kulturarvet, är behovet av särskilda skötsel-föreskrifter för fiske inom marina reservat svårbedömt. Utskottet ser därför ingen anledning att på nuvarande stadium begära att man i skötsel-föreskrifter av detta slag särskilt ska beakta trålfiskets skador.

Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ587 (mp) yrkandena 1 och 3.

Kulturmiljövård i Stockholms län

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion med krav på ett riksdagsuttalande om Riksantikvarieämbetet och andra statliga myndigheters bevakning av kulturmiljövården i Stockholmsregionen.

Motionen

Martin Andreasson m.fl. (fp) framför i *motion N443* en rad förslag med anknytning till Stockholmsområdet. Motionärerna erinrar bl.a. om att Stockholmsregionen har unika kultur- och stadsmiljöer av omistligt värde. Samtidigt är exploateringstrycket hårt. Ett aktuellt exempel är enligt motionärerna den gamla stadskärnan i Sigtuna och de bebyggelse- och förändringsplaner som hotar den ursprungliga vikingatida stadsplanen och trästadens speciella karaktär. Riksantikvarieämbetet och andra berörda statliga myndigheter måste enligt deras mening aktivt bevaka att Stockholmsregionens kultur- och stadsmiljövården inte förspills med tidens krav på förändringar och förtätningar (yrkande 37).

Utskottet

De frågor motionärerna aktualiserar har i första hand länsstyrelsen i respektive län till uppgift att bevaka. Utskottet förutsätter att så sker i det aktuella fallet utan särskilt uttalande från riksdagens sida.

Med det anförda avstyrker utskottet motion N443 (fp) yrkande 37.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Skydd av konstverk i begravningskapell, punkt 1 (v)

av Siv Holma (v) och Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om skydd av konstverk i begravningskapell. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr295.

Ställningstagande

En förutsättning för att ett konstverk i ett begravningskapell ska omfattas av det skydd som kulturminneslagen (1988:950) ger är att det finnas uppfört på den inventarieförteckning som enligt 4 kap. 7 § i denna lag ska finnas hos församlingen. Har av någon anledning ett i sig kulturhistoriskt värdefullt föremål inte förts upp på denna förteckning är det inte heller skyddat.

Enligt vår mening är detta en brist som behöver rättas till. Regeringen bör därför se över de juridiska förhållandena i fall som dessa i syfte att ge kulturhistoriskt värdefulla konstverk ett fullgott skydd mot avsiktlig åverkan.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr295 (v).

2. Bevarande av hantverkskunnande, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Kent Olsson (m), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelson Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om bevarande av hantverkskunnande. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr379 yrkande 1.

Ställningstagande

Föreningen Svenska Spetsar har genom sin verksamhet aktivt bidragit till att bevara och utveckla knypplingen. Uppgiften att hålla detta kulturarv levande innebär ett ansvar för att både upprätthålla en klassisk produktion och att utveckla nya mönster och produkter anpassade till dagens behov.

I dag tjänar en van knypplerska mellan en och fem kronor per timme.

Den personal som är verksam vid Föreningen Svenska Spetsar besitter ett mångårigt yrkeskunnande. Många har blivit till åren och personalen behöver förnygras. Kostnaderna för att utbilda och utveckla personal för framtida behov är höga. Utan god personal och tillräckliga ekonomiska resurser kommer inte Svenska Spetsar att kunna upprätthålla sin verksamhet. Konsekvenserna blir en urholkning av ett kulturarv som vi är satta att förvalta.

Hantverksföreningar som Föreningen Svenska Spetsar är för sin verksamhet beroende av en stabil ekonomisk bas för att på ett bra sätt kunna förvalta vårt gemensamma kulturarv. Det är orimligt att duktiga hantverkare ska tvingas använda sin tid till att söka bidrag i stället för att utöva sitt kunnande. Situationen är densamma för många andra hantverksföreningar. Vi anser därför att det är rimligt att staten tar sitt ansvar och utreder hur man med riktade insatser ska kunna upprätthålla den verksamhet som krävs för att förvalta kulturarvet.

Vad vi här har framhållit om behovet av ett riktat stöd till hantverksföreningar bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr379 (kd) yrkande 1.

3. Utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet, punkt 4 (m, fp, kd)

av Lennart Kollmats (fp), Kent Olsson (m), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utlokalisering av RAÄ samt RAÄ:s uppdragsverksamhet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Kr381 yrkande 45 och 2005/06:Kr390 yrkande 1.

Ställningstagande

Med anledning av de beslutade försvarsnedläggningarna presenterade regeringen våren 2005 ett förslag om att utlokalisera statlig verksamhet till de drabbade orterna. En av de myndigheter som föreslås flytta är Riksantikvarieämbetet (RAÄ). RAÄ är central förvaltningsmyndighet för frågor som

rör kulturmiljön och kulturarvet och har bl.a. till uppgift att värna om kulturvärdena i bebyggelse och i landskap, att bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande samt att verka för att hoten mot kulturmiljön möts. Arbetet bedrivs i stor utsträckning i samverkan med bl.a. länsstyrelser och regionala museer.

Lokaliseringsutredningens ursprungliga förslag innebar att hela RAÄ med ca 260 tjänster skulle flytta från Stockholm till Gotland med nystart den 1 januari 2006. Det visade sig att staten inte hade förfoganderätt över hela Riksantikvarieämbetets verksamhet såsom Vitterhetsakademins bibliotek, varför regeringen tvingades begränsa utflyttningen till ca 140 tjänster, men också att regeringen beslutade att omlokalisera Riksutställningar till Visby.

Trots att omfattningen har halverats motsätter vi oss den tilltänkta flytten av RAÄ. Enligt vår mening är den orimlig ur såväl ett mänskligt som ett ekonomiskt perspektiv. Undersökningar bland personalen har visat att endast ca 10 % av dem som berörs är beredda att följa med. Mycket av det kunnande och den erfarenhet som nu finns inom RAÄ kommer därigenom att gå förlorad. Ett sådant bortfall skulle vara ett dräpslag mot kulturmiljöarbetet i Sverige och få återverkningar under lång tid framöver. Dessutom skulle RAÄ:s samarbete med andra kulturinstitutioner och länsstyrelser försvåras.

Regeringen har dessutom fattat sitt beslut i denna fråga helt utan att höra riksdagen, vilket är oacceptabelt. Vi anser därför att regeringen ska riva upp beslutet att flytta delar av RAÄ:s verksamhet till Gotland.

Såsom framhålls i motion Kr381 (fp) bör RAÄ:s verksamhet renodlas och den arkeologiska uppdragsverksamheten helt skiljas från myndighetsverksamheten. Frågan har prövats av en utredning som nyligen redovisat ett förslag i betänkandet *Uppdragsarkeologi i tiden* (SOU 2005:80). Vi förutsätter att regeringen skyndsamt lägger fram ett förslag för riksdagen som leder till att den nuvarande uppdragsarkeologiska verksamheten helt skiljs från myndighetsverksamheten och i sin nya form inte ges några konkurrensfördelar i förhållande till andra aktörer på marknaden.

Vad vi här har framhållit om RAÄ:s utlokalisering och RAÄ:s uppdragsarkeologiska verksamhet bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Kr381 (fp) yrkande 45 och Kr390 (kd) yrkande 1.

Särskilda yttranden

1. Bevarande av hantverkskunnande, punkt 3 (v)

Siv Holma (v) och Tasso Stafilidis (v) anför:

Enligt vår mening behöver åtgärder vidtas om hantverkskunnandet ska kunna vidmakthållas i vårt land. Att stödja spetsknyppling och andra former av hemslöjd är viktigt, men det krävs ett bredare angreppssätt som även innefattar sådant hantverk som t.ex. snickeri och smide.

2. Preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen, punkt 6 (v)

Siv Holma (v) och Tasso Stafilidis (v) anför:

Vi anser att starka skäl talar för att preskriptionstiden för fornminnesbrott bör förlängas från nuvarande två år till fem år. Vi har emellertid valt att inte reservera oss i denna fråga eftersom det inom Justitiedepartementet pågår ett särskilt arbete på detta område.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Kr295 av Siv Holma m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att klarlägga de juridiska förhållandena i fall som gäller konstverk i begravningskapell och vid behov föreslå sådana lagmässiga eller andra ändringar av regelverk som kan behövas för att skydda konstverken mot avsiktlig åverkan.

2005/06:Kr324 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att bevara konstsamlingen vid Biby samlad i landet.

2005/06:Kr379 av Yvonne Andersson och Sven Brus (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om behovet av riktade insatser för att säkra hantverket i vårt land.

2005/06:Kr381 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet och omlokalisering av Riksantikvarieämbetet.

2005/06:Kr382 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, –):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av kulturmiljövården genomförs med syfte att säkerställa att alla typer av skyddsvärd kulturmiljö får en rimlig tilldelning av stödåtgärder.

2005/06:Kr390 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om beslutet att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland.

2005/06:Kr405 av Ingegerd Saarinen (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förlängning av preskriptionstiden för brott mot kulturminneslagen från två år till fem år.

2005/06:MJ587 av Ingegerd Saarinen (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en mer systematisk genomgång av bottentrålningens skador på marina fornlämningar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hänsyn skall tas till behovet av skydd mot bottentrålningens skador på marina fornlämningar vid val av objekt och skötsel föreskrifter för marina reservat.

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kulturmiljövård i Stockholms län.